

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND
VED
CL. ESKILDSSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *Cl. E.*: Hans Andersen Martensen: Det mærkværdigste af mit Levnet.
2. *Th.*: Hvorledes biskop Martensen og rigsdagsmand Hans A. Krüger var i familie med hinanden.
3. *H. Lausten-Thomsen*: Andreas Hansens breve.

Nr. 2. 14. Aarg.

1. August 1937.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab - Aabenraa - oprettet 1872

Aktiekapital Kr. 1.000.000,—
Reserver ca. Kr. 500.000,—

GRAM

KØLEANLÆG

for ethvert Formaal

Brødrene Gram A/S
VOJENS.

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni A/S

København
Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for

A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Støt dansk Industri

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK • TRAADVÆRK • VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf 59.

Odense.

Jernstøberier.

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,
Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

GraastenBank A/S

Kontortid 9-12 & 2-5

Lørdag 9-1.

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.
Kontortid: 10-1 og 2½-5½.

Forlang **Gulvtæpper**
fra
Sønderjydske Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY
Højer

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10-12 og 2-4.

VEJEN.

Strik og væv med
Sønderborg - Garn

fra
A/S **Det Nordiske
Kamgarnspinderi,**
SØNDERBORG

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1½ Million

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE
træffes pers. Tlf. 514: 11-12.
Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

AKTIESELSKABET

Svendborg

Øxenbjerg

Dampmølle
Svendborg.

Sønderjydske Teglindustri

Nordre Fasanvej 127
Telf. C. 4520 - Taga 1700 -
Taga 1717 - København N.
Facadesten, flammede Sten,
Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

Hans Andersen Martensen:

Det mærkværdigste af mit Levnet

Ved Cl. E.

Hos Politimester Martensen-Larsen i Tønder ligger der en lille Bog i Oktavformat, indbundet i Læder og med fin Forgyldning. I denne Bog har Politimesterens Tipoldefader, Hans Andersen Martensen med gotisk snørklede Bogstaver paabegyndt at optegne »Det mærkværdigste af mit Levnet«. Optegnelserne naar desværre kun til det Tidspunkt, da Forfatteren overvejer, om han skal fri til sin senere Hustru. Længere omme i Bogen har saa Hustruen efter sin Mands Død paa Tysk givet nogle tørre Meddelelser om Giftermaal, Børnenes Fødsel og Mandens Død.

Der er intet opsigtsvækkende fortalt i den lille Bog, og dog har disse Optegnelser Krav paa almindelig Interesse, thi den Mand og Kvinde, som her taler til os, var Far og Mor til en af den danske Kirkes betydeligste Mænd, Biskop Hans Lassen Martensen, hvis Bøger oversattes til mange Sprog og endnu i Dag kendes langt ud over Europas Grænser. Det er hændt, at en Græker, en Japaner, naar de møder en Dansker, begynder at tale om H. L. Martensen.

Hans Lassen Martensen var fuldblods Sønderjyde. Hans fædrene Slægt kan føres tilbage til en Gaardmand i Bovlund, Agerskov Sogn. *) Sønnen Hans Krestensen Lassen, født 1708, død 1780, flyttede til Rurup i Branderup Sogn, hvor han boede i et Hus, der hørte til Mandbjerg Gaard. Han har vel hørt til de Bondesønner, der havde Valget mellem at blive gaaende ugift hjemme hos den ældste Broder eller ved Siden af en Kvinde at arbejde sig igennem Verden i en lavere Stand. Hans Krestensen Lassen havde Mod til det sidste; men endskønt han og hans Efterkommere saaledes kom uden for Gaardmandskasten og fra nu af hørte til Kaadnernes eller endog Indsidernes lavere Kaste, glemmer Sønnesønnen ikke at meddele i sine Optegnelser, at han baade paa fædrene og mødrene Side hører hjemme i Bondestanden!

Hans Krestensen Lassens Søn Marten Hansen Lassen,

---

*) Disse Meddelelser om Biskop Martensens Slægt er her gengivet efter Skat Arildsen, H. L. Martensen, København 1932.

Biskop Martensens Fader: Kaptajn og Forfatter H. A. Martensen.

død 1802, boede i Mandbjerggaardens Hus i Rurup og var Tækker og Træskomager. I Ægteskabet med Kiersten Nissen, en Pige »af Bondestanden«, fødtes Sønnen Hans Andersen Martensen den 13. Januar 1782. Hvad denne Mand oplevede som Skoleholder, Skibsdreng og Styrmand, lader vi ham selv fortælle om:

HANS A. MARTENSEN

eller

DET MÆRKVÆRDIGSTE AF MIT LEVNET

Min Fødsel og Barndom.

Herom ved jeg kun lidet, da mine Forældre ikke har holdt nogen Dagbog derover.

Kun saa meget ved jeg: at jeg er født af sunde og gode Forældre i en Landsby, som kaldes R u r u p, Branderup Sogn, Norder Rangstrup Herred, Haderslev Amt, den 13. Januar 1782. Mine Forældre var begge af Bondestanden, min Fader Marten Hansen Lassen og min Moder Kiersten Lassen, født Nissen. Begge var som gode og retskafne Folk, der viste Omsorg for min Opdragelse, og var for det meste bestandig under deres Opsigt til i mit attende Aar.

Endnu havde jeg ikke bestemt mig til noget, hvorved jeg i Fremtiden kunde tænke at fortjene mit Brød. Til Bondearbejde havde jeg slet ingen Lyst, og til Studering, det var nu og allerede for sildig; men min Fader syntes nu og heller ikke noget derom. Da jeg var omtrent 13 Aar gammel, vilde han haft mig i Skole i Tønder; men den Tid syntes jeg ikke noget derom, og nu blev det ganske efter.

Den Vinter, jeg gik til Confirmation, spurgte min Fader mig engang: »Men sig mig, Hans, hvad vil du tage dig for, naar Vinteren er forbi? Det er dog, synes mig, nu snart Tid, at du bestemmer dig til noget, hvormed du siden kan hjælpe dig frem i Verden.« — »Jeg ved det ikke, Fader,« var mit Svar. — »Mig synes,« blev min Fader ved, »det var bedst, at du, efter som du dog har lært skikkeligt, at du om Vinteren holdt Skole og om Sommeren tjente Bonden.« Dette syntes jeg og godt om og tænkte nu kuns paa at sætte det i Værk. Nu stræbte jeg af alle mulige Kræfter mere end forhen, laante Bøger hos vor gode Præst*) og hos andre gode Venner, mente nu at ved Læsning komme ret dygtig ind i Skolevæsenet.

---

*) Pastor *H. P. Barfoed*, født 1770, død 1841, var Sognepræst i Branderup fra 1796 til 1808. Han oprettede en »Efterskole« i Præstegaarden, læste dansk Sprog og Historie med de store Dreng og oprettede 1802 et Sognebibliotek. Han arbejdede endvidere for Oprettelsen af et dansk Skolelærerseminarium. Dette sidste lykkedes ikke for ham i Hertugdømmerne, men 1813 begyndte han Lyngby Seminarium ved Grenaa, der frelstes gennem den store Nedskæring i 1824, blev Statsseminarium og bestod helt til 1874. Det er sikkert Pastor Barfoed, der har Fortjenesten for, at H. A. Martensen har »lært skikkeligt« og Livet igennem bevarede Kærlighed til det danske Sprog. (Sml. L. F. la Cour: *Fra Rationalismens Dage*, Sdj. Aarbøger 1933.)

**Jeg bliver confirmeret og begynder med Skolevæsenet samt faar
Lyst til Søværnet.**

Den 15. April 1799 var den højtidelige Dag, da jeg skulde aflægge Prøve paa min Christendom, da jeg for den alvidende og for en hel Menighed fornyede min Daabspagt. Det var den Dag, jeg første Gang nedknælede for Herrens Alter og aflagde for den alvidende og for den gode Præst Barfoed den højtidelige Ed at blive Christi Lære tro.

Den derpaa følgende Sommer tilbragte jeg hos en Bonde. I Oktober Maaned samme Aar blev jeg engageret til Skolelærer i en liden Landsby i Egnen, som kaldes Visbjerg, gjorde til den Ende Examen hos Provst Mecklenburg i Bevtoft. Derpaa begyndte jeg mit Fag som Skoleholder i forbenævnte By, som efter Omstændighederne gik ret godt.

I Juni Maaned 1800 fik jeg ved en af mine Venner A . . . en Efterretning om et fordelagtigere Skoleplads paa Barsøe i Løjt Sogn, hvorpaa jeg gav Slip paa det, jeg havde, og engagerede mig til Oktober, tiltraadte dette den 3. Juli 1800.

Dette gik nu ret godt en Tid lang; men saa fik jeg Lyst til Søværnet, som tog mere og mere til, hvorover jeg ofte forsømte min Pligt, jeg skyldte mine Lærlinge. Jeg fandt det nu behageligere at ro og sejle med en Baad, at øve mig i Styrmandskunsten og deslige end passe Skolen.

Det var nu ikke noget, jeg saa ligefrem kunde tænke mig at sætte i Værk, medmindre jeg kunde blive udskreven af Landrollen og overføres i Hs. Majest. Orlogs-Sø-Rolle. Jeg ytrede dette Ønske for mine Forældre, som og allertider syntes, det var bedst, at jeg kom til, hvad som helst jeg havde Lyst til. Min Fader gjorde straks Anstalt, fik gjort en Ansøgning til Cancelliet for at faa mit Ønske opfyldt. Imidlertid bestemte jeg mig saa og alene til at blive Sømand. Derfor sagde jeg mit Skoletjeneste op og forlod Barsøe den 16. April 1801.

Formedelst Krigens Udbrud mellem Danmark og England var Søfarten tilintetgjort og mit Haab for det første forsvunden, opholdt mig derfor den Sommer dels hos mine Forældre og dels hos min nu afdøde Ven N. Thomsen i M . . . . .

Haabet om at blive Sømand forsvinder, og jeg skal være Soldat.

Samme Aar i November Maaned fik jeg paa den for mig gjorte Ansøgning fra det Tydske Cancellie, at jeg skulde blive i den Rolle, som jeg var i, nemlig i Landrollen. Frihedspasset til at gøre en Rejse

til Søs kunde jeg heller ikke erlange, altsaa: Haabet om at komme til Søs var næsten forsvunden, hvorover jeg den Vinter antog et lidet Skoletjeneste.

Den 28. Maj 1802 var jeg indkaldt at møde paa Sessionen i Haderslev for at lodde til Soldat. Her blev enhver Mand tilspurgt af Kammerherre og Amtmand v. Møsting, om han og havde noget at indvende paa Sessionen, følgelig spurgte han ogsaa mig, Jeg svarede, jeg ønskede at overføres i Hs. Majest. Orlogs-Søe-Rolle; men det hjalp ikke. Jeg maatte uden videre Omstænde lodde. Vi var nu ialt 30, som var udtaget til Lodning, hvoraf 28 skulde udtages, altsaa ikke synderligt Haab for mig at blive fri, da der kun i det hele kunde blive tvende fri. Endelig gik Trækningen lystigt for sig. Det ottende Lod, som blev trukket, var betegnet med »Fri«, og jeg var først den 15., som skulde trække, følgelig endnu mindre Haab. Da Raden kom til mig, var jeg saa heldig. O, hvor glad jeg blev! da jeg trak det andet Lod, betegnet med »Fri«; de øvrige var alle blanke.

Jeg ilede nu for at bringe mine Forældre den glade Efterretning. Min Fader var meget syg af Vattersotten. Han fik nu ved al hans Sygdom af Glæde lige som ny Kraft, da jeg fortalte ham, at jeg var bleven fri. Endnu mere ansaa han det for et Vink af Forsynet, at jeg atter skulde begynde paa Søværnen. Min gode Fader døde i ommeldte Sygdom, den . . . . . 1802.

Haabet om at komme til Søs oplives, og jeg gør en Rejse til Vestindien.

Noget hen i Sommeren fik jeg et Pas udvirket, hvori det var mig tilladt som Passager at gøre en Rejse til Søs. Jeg lod mig derpaa i Juli Maaned ved Hjælp af den gode Møller J. . . . . i B. engagere med Capitæn . . . . (en Landsmand af mig), førende Fregatte C. . . . fra Flensborg, for en Tur til St. Croix i Vestindien. Jeg bekom fra Capitæn Ordre at være den 20. August i Flensborg. Efter at jeg var meget daarligt udrustet, (men i mine Tanker godt), med Klæder og 3 Rdl.-C. contant, tog jeg Afsked med min gode Moder og Søster samt og med mine øvrige Venner og kørte med min Ven Hans Andersen af Rurup og kom paa den bestemte 20. August til Flensborg om Aftenen Kl. 8, tog ind med Vognen og logerede den Nat hos D. . . Endnu samme Aften henvendte jeg mig med Hans Andersen eller han med mig til Capit. og foreviste Passet, som just ikke var ganske efter hans Hoved; men dette saavel som jeg blev dog antaget.

Vi vendte nu tilbage til vores Logie. Næste Morgen gik vi efter Løfte atter for hos Capit.; han lod da ved en Neger sin Anden-Styr-

mand O . . . kalde til, hvilken han anbefalede mig, thi han vilde selv en Rejse paa Landet paa en 14 Dage, og bestemte mig først at komme ombord ved 3—4 Dage. Nu var Spørgsmaalet, hvor jeg skulde logere. Capit. foreslog straks hos C . . . . .; men hans Kone, min Fru Gudmoder, mente, det var bedst hos Boghandlerenken Sal. Niels Truelsens Enke. Dette fandt Bifald, og det blev bestemt, at jeg skulde logere der.

Vi havde nu først noget andet at forrette og kom først til Truelsens Enke henimod Aften, hvor jeg bekom Logis. Ved den bestemte Tid kom jeg ombord, hvor jeg rigtignok fandt uvant Arbejde; men ved Lyst og Lærevillighed blev det mig dog bestandig lettere.

Den 14. September 1802 gik vi herfra under Sejl. Dette gik nu ret godt, til vi kom ud i Nordsøen, fik stormende Vejr og Contra-vind. Da blev jeg ret for Alvor søsyg, som vedvarede omtrent i 8 Dage. Den 23. December ankom vi uden noget mærkværdigt lykkeligt til Christiansstad i St. Croix. Her gjorde jeg rigtignok store Øjne ved Synet af de fine Varer, saa forskellige Vækster o. m. a. Her laa vi nu og lossede og forhandlede vores Ladning, købte igen en Ladning Sukker, Rum, Kaffe og Mahogni. Hen midt i Juni Maaned gik vi under Sejl hjemefter, ankom uden videre Omstændigheder lykkeligt til Flensborg den 14. August 1803. Saaledes havde jeg nu gjort min første Sørejse og glædede mig ret hjerteligt derover.

Jeg lærer Navigation og gør atter en Rejse til Vestindien.

At min Capit. var tilfreds med mig og jeg med ham, dette bevises ved, at jeg lod mig forhyre med ham igen til en anden Tur. Min Capit. bad mig nu og at lære Navigationen, som jeg og efterkom.

I Begyndelsen af September rejste jeg hjem for at besøge min Moder. Min Plan var at opholde mig hos hende og da efter min Capit. Raad at rejse til Tønning for der at gøre mig færdig i Styrmandskunsten. Men da jeg kom til min Moder, havde hun mig at hilse fra min Ven A . . . , som nu havde engageret sig som Navigationslærer i L . . . . Han havde bedt min Moder lade mig samme vide, samt at jeg dog ved min Hjemkomst dog maatte besøge ham, hvorover jeg resolverte mig til dette Besøg. Da jeg kom til L . . . , hørte jeg Tale med saa megen Berømmelse om min Ven A . . . i Henseende til Færdigheder i hans Fag, og denne animerede mig og meget til at blive hos ham og lære Navigationen. Kort, jeg resolverte mig og hertil og begyndte der til September at tage Undervisning, lærte derpaa Styrmandskunsten og Længderegningen efter den Donthornske Methode til den 5. Oktober, rejste derpaa over Flensborg til T . . . . . (Tønning), hvor

jeg aflagde Examen, begge Dele hos den Kongel. Examinator Hr. H. Brarens, den 8. Oktober under Nr. 354, protokolleret pag. 347, og bekom følgende Character: »Er ist mithin der Theorie nach geschickt, um ein Schiff zu führen.« Samme Dag rejste jeg tilbage og begav mig paa Rejsen efter R. . . . ., opholdt mig nogle Dage hos min Moder, rejste derpaa til F. . . . ., hvor jeg straks efter kom om Bord for at hjælpe ved Ladningen.

Jeg levede nu ret fornøjjet og mest i Selskab af min Værtinde og hendes Døtre; der følte jeg mig mest lykkelig. Her havde jeg fri og fortrolig Omgang, og af alle i hele Familien var A. . . M. . . den kæreste. Desuagtet var der dog ingen, som holdt koldere Omgang end hun og jeg. Ch. . . . . og jeg var derimod varmere i Omgang, og mange troede virkelig, at hun og jeg spillede en Kærligheds-Rolle. Men dog nok herom.

Hen medio November M. gik Rejsen atter for sig til St. Croix, hvor vi lykkeligt ankom i Begyndelsen af Februar 1804. Her blev jeg nu ansat i Bottiquen, for at hjælpe ved Handlingen og siden efter indkassere Pengene for Cargaison (Ladningen). Ved dette befandt jeg mig ret vel.*) Medio Juni gik Rejsen atter efter Flensborg, hvor vi lykkeligt ankom i Begyndelsen af August; ilede derpaa straks til mit fornøjelige Sted, nemlig hos min Værtinde.

Jeg følte virkelig hos mig, at en vis Sympathie førte mine Tanker, Ønsker, kort, mit hele Væsen derhen, og endnu mere, jeg følte og havde næsten hele Rejsen følt, at jeg var en Smule forelsket, og det i hvem? — I min Værtinde? — Nej, i hendes Datter Anna Maria; men jeg turde ikke lade mig mærke, thi jeg havde engang læst, at man ved at vælge en Kone maatte iagttage følgende Regler: Først vælge et Fruentimmer, hvormed man kan være lykkelig, og skal man være det, maa den Pige, man agter at ægte, være dydig, sund, arbejdsom, husholderisk, ordentlig, sparsom, renlig p. p. samt have al mulig Lighed med mig i Temperament, Tænkemaade og Meninger p. p. Men hvor bliver man overbevist om alle disse Egenskaber? Ved nøje at lære at kende det Fruentimmer, man elsker. For at lære dette, maa man tage sig i Agt, at Pigen ikke mærker mine Hensigter, thi ellers vil man let blive bedraget ved Forstillingskunsten. Alt dette vilde jeg nu og iagttage, tog mig det derfor saa koldsindigt som muligt, ej alene for at lære hende at kende, men og for at erfare, om det og var med Guds Vilje, som jeg troede at erfare ved at give Tid, thi var vi bestemte for hverandre, fik vi nok hinanden, om det varede

---

*) Sml. A. Hansens følgende Brev.

længe eller kort. Derfor besluttede jeg at være tilbageholdende og gøre en Rejse endnu til Sukkerlandet. Med dette Forsæt kørte jeg den 22. August med min Ven N. Thomsen til M. . . . . for paa nogle Dage at besøge min Moder samt min øvrige Familie og Venner.

— — —

*Biskop H. L. Martensens Fødehus i Fiskergade i Flensborg.
(Efter et gammelt Maleri.)*

Desværre fik H. A. Martensen ikke fortalt om »det mærkværdige«, der skete med ham efter 1804. Fra 1804, hvor Optegnelserne slutter, til Giftermaalet med Anna Maria Truelsen, — født 12. Juni 1781, død 23. Marts 1853, Datter af Boghandler Niels Truelsen i Flensborg, — har han sikkert tjent gode Penge paa Rejser til »Sukkerlandet« Vestindien. Han blev Kaptajn og ejede selv Fartøj. Alt tegnede saaledes lyst for det nygifte Par; men saa kom den onde Krig og ødelagde det hele. Hans Skib blev i December 1807, faa Uger efter Brylluppet, opsnappet af engelske Kapere. H. A. Martensen mistede ikke blot al sin Ejendom, men ogsaa Frihed og Førlighed. Fra 1807 til 1812 var han i engelsk Fangenskab, hvilket forklarer, at det andet Barn i Ægteskabet først fødtes 1813.

Efter Tilbagekomsten til Flensborg maatte han paa Grund af det nedbrudte Helbred søge en ny Næringsvej. Han søgte at tjene noget som Navigationslærer og tog saa fat som Forfatter af Fagbøger for Sø-

mænd. Vi gengiver her, hvad Er s l e w i sit »Forfatter-Lexicon« skriver om ham:

» . . . . . var i en Del Aar Skipper, blev under Krigen, som en udmærket flink Sømand, meget brugt i Farten til Norges Providering, kom ved Opbringelse i Fangenskab, led i et haardt Fængsel og under sine Rejser saa meget, at hans Helbred aldeles tabtes; søgte et nyt Levebrød for sig og Familie paa Skribentbanen i de Fag, han kendte, nemlig Søfarts- og Handelsfagene. og saaledes fik disse i den danske Litteratur paa den Tid mindst dyrkede Fag en flittig og kyndig Arbejder, fra hvis Haand mange nyttige Skrifter er udkomne.« Hans Skrifter er følgende:

Forsøg til en *Haandbog for Skippere og Søehandlende*. Hadersley 1815. 2. Oplag København 1822.

Maanens HøjdemaaLING, eller kort og tydelig Anviisning til at finde Bredden eller Poihøjden ved Maanens øverste og underste Rands maalte Meridianhøjde, med dertil hørende Tabeller. København 1816. Samme paa Tysk.

Logarithmetavle til Anvendelse ved den borgerlige Regnekunst. København 1817. Samme paa Tysk.

Kort og tydelig Underviisning for Handelslærlinge, Handelsbetjente og tilstundende Kjøbmænd til grundigen at lære det *dobbelte italienske, engelske og nye tyske Bogholderi* i meget kort Tid og uden Lærers Hjælp. København 1818.

Almindelig *Dansk Handels-Contoirist*, indeholdende fuldstændig Efterretning om Mynt-, Maal- og Vægtforfatningen, Vexelmaaden, Uso, Respitdage, offentlige Banker, Messer og andre Handelen vedkommende Indretninger i de vigtigste inden- og uden-europæiske Steder og Lande med disse Myntsorters, Maals og Vægts nøiagtige Forhold til Dansk-Holsteensk etc. København 1819.

Almeennyttig Lommebog, indeholdende de europæiske Stæders og Landes Mynt, Maal, Vægt etc. med deres nøiagtige Forhold til Dansk, samt om de vigtigste i Danmark paa Handel og Søefart hvilende Afgifter m. m. København 1819. 2. Oplag 1820. 3. Oplag 1826.

Handels-Lærebog eller theoretisk-practisk Underviisning i Handelsvidenskaben.. 1. Deel. København 1820.

Comptoir- og Handels-Lexikon. I—III Bind. København 1820—22 (sluttet og udgivet af Fr. Thaarup 1824).

Almindelig Signalbog, indeholdende en fuldstændig Samling af Signaler til Brug for Kjøbmænds-Skibe af alle Nationer. København 1820. Oversat til Tysk, Fransk og Engelsk.

Den nyeste reviderede *Øresundske Toldtarif*. København 1821. Oversat til Tysk og Engelsk.

Desuden var Martensen indtil sin Død Medudgiver af *H a n d e l s - o g I n d u s t r i - T i d e n d e n*.

Naar man læser denne lange Række af Skrifter, som den legemligt nedbrudte Mand forfattede, kan man give Sønnen Ret, naar han kalder ham »en sjælden Mand i sin Stand«, og hans Enke kan med Rette skrive: »Beundringsværdig var hans Flid, som Efterverdenen forhaabentlig vil prise«.

Biskop Martensens Moder: Anna Maria Martensen, f. Truelsen.

Om sin Moder Anna Maria Truelsen fortæller Biskop Martensen, at hun var en nøjsom og energisk Kvinde, men »uden Dannelse og Genialitet«. Efter Mandens Død holdt hun det fattige Hjem oppe og

fik Sønnen ført frem til Begyndelsen af den Livsvej, der førte ham op til den højeste Stilling i den danske Kirke.

Hendes Optegnelser lyder saaledes:

»Im Jahre 1807 den 25. November wurde ich Anna Maria Truelsens aus Flensburg verheiratet mit Hans Andersen Martensen aus Rurup, Manbjerg Kirchspiel. 1808 den 19. August ist unser geliebter Sohn Hans Lassen Martensen gebohren. 1813 den 4. Februar ist unser geliebter Sohn Niels Truelson Martensen gebohren und im Sommer 1815 eine totgebohrene Tochter. Selbiges Jahr im September Monat ward mein theurer Martensen krank und litt viel an Gichtschmerzen, so dass er sein linkes Auge verlor. 1816 den 24. November starb unser innigst geliebter Niels Truelson Martensen, welches uns grosse Sorge machte. Er ist begraben in Flensburg auf dem neuen Kirchhofe. 1817 im September reisten wir nach Copenhagen. Noch immer litt der theure Martensen an seiner schweren Krankheit, welches mit vielen von mir unbeschreiblichen Wunden verbunden war; doch bei allen seinen Leiden war er ein seltner guter Mann und im Umgang und häuslichem Glück sehr zufrieden. Standhaft und mit seltener Zufriedenheit trug er seine Leiden, und der Gedanke an die Vorsehung hielt ihn in jedem Vorfall des Lebens aufrecht. Bewunderungswert war sein Fleiss, welchen die Nachzeit hoffentlich preisen wird. Er starb den 7. Oktober 1822 in seinem 41. Jahr, viel zu früh für mich und unsern Sohn. Doch Friede sei mit deiner Asche, du ewig Unvergesslicher! Den 11. Oktober ward er begraben auf dem Heilliggeister Kirchhof in Copenhagen.«

Oversættelse: I Aaret 1807 den 25. November blev jeg, Anna Maria Truelsens fra Flensborg gift med Hans Andersen Martensen fra Rurup, Mandbjerg Sogn. 1808 den 19. August blev vor kære Søn Hans Lassen Martensen født. 1813 den 4. Februar blev vor kære Søn Niels Truelson Martensen født og i Sommeren 1815 en dødfødt Datter. Samme Aar i September Maaned blev min dyrebare Martensen syg og led meget af Gigtsmerter, saa at han mistede sit venstre Øje. 1816 den 24. November døde vor inderligst elskede Niels Truelson Martensen, hvilket voldte os stor Sorg. Han er begravet i Flensborg paa den nye Kirkegaard. 1817 i September rejste vi til København. Stadig led den dyrebare Martensen af sin svære Sygdom, hvilket var forbundet med mange af mig ubeskrivelige Saar; dog ved alle hans Lidelser var han en sjælden god Mand og altid tilfreds i Omgang og huslig Lykke. Standhaftigt og med sjælden Tilfredshed bar han sine Lidelser, og Tanken om Forsynet holdt ham oprejst i alle Livets Tilskikkelser. Beundringsværdig var hans Flid, som Efterverdenen forhaabentlig vil prise. Han døde den 7. Oktober 1822 i sit 41. Aar, meget for tidligt for mig og vor Søn. Dog Fred være med din Aske, du evigt uforglemmelige! Den 11. Oktober blev han begravet paa Helligaandskirkegaard i København.

I Anledning af Hans A. Martensens Død skrev Svigermoderen, Madam Truelsen, et rørende Trøste-Brev til sin Datter. Paa Grund af den originale Ortografi gives Brevet her først paa Tysk:

Flensborg, d. 12. October 1822.

Liebe betrübte Anna Maria.

Wo mit soll ich Dig trösten ich have kein trost für Dig Du gute den ich habe selber kein trost / es war ein unferhofte Sorg gott Stercke und tröste Dig und helfe Dir tragen Du bist die die Leiden gewohnt sind und hat alles mit geduld getragen fasse Dig min Liebés kindt und bitte Gott dass er dir hilft und lass den Muth nicht sinken / der all liebende Vatter wird Dig auch nicht verlassen Er alleine weiss Rath wen es für uns auch dunkel scheint Er wird dir noch belohnen für deine treue die Du an mich bewiesen hat — Du gute und dein unermütede treue und gedult mit dein Selige ach die gute ich kan nicht an ihm

*Biskop Martensens Mormor: Madam Gundel
Truelsen fra Flensborg.*

denken ohn zu weinen wen die Hoffnung nicht wärre den wärre es nicht gut aber es ist nur ein Reisse und ich bin bald zum ende und alle die Meinige kommen wen die zeit komt nach in die Ewige Wohnungen wo kein Sorg und kommer uns mehr stöhren soll / Er hat ausgeleten die gutte es ist für Ihm vielle Saure Jahren gewässen Lass Ihm Ruhen die gutte und Sorge Nicht allsuviel — — denke an dein alte Motter als dein sel. Vatter starb für 23 Jahren aber hat der

liebe gott nicht mig Wonderbar dorch geholfen ich habe es nu gut und danke Ihm der allgütige Vorsorger und ich hätte für meine kinder dass Er Sie nicht verlasse ich kan nu nicht mer Schreiben Liebe Maria ich bin alsu betrübt /

Dein Motter
N. Truels Wittwe .

An die Madamme Martensen,
kleine. heiligeist Stræde No. 159, 2. Sal,
Copenhagen.

I Oversættelse lyder Brevet saaledes:

Kære bedrøvede Anna Maria!

Hvormed skal jeg trøste Dig? Jeg har ingen Trøst til Dig, Du gode, for jeg har selv ingen Trøst. Det var en uventet Sorg; Gud styrke og trøste Dig og hjælpe Dig at bære. Du er den, der er vant til Lidelser, og Du har baaret alt med Taalmodighed. Fat Dig, mit kære Barn, og bed Gud om, at han hjælper Dig, og lad ikke Modet synke! Den alkærlige Fader vil heller ikke forlade dig. Han alene ved Raad, selv om det synes mørkt for os. Han vil endnu belønne Dig for din Trofasthed, som Du har vist mod mig, Du gode, og for Din utrættelige Trofasthed og Taalmodighed med Din salige. Ak, den gode, jeg kan ikke tænke paa ham uden at græde! Hvis Haabet ikke var, saa var det ikke godt. Men det er kun en Rejse, og jeg er snart ved Enden, og alle mine kommer, naar Tiden kommer, efter til de evige Boliger, hvor ingen Sorg og Kummer mere skal forstyrre os. Han har udlidt, den gode, det har været mange sure Aar for ham. Lad ham hvile, den gode, og sørg ikke alt for meget! — — — Tænk paa Din gamle Moder, da Din salige Fader døde for 23 Aar siden; men har den kære Gud ikke som ved et Under hjulpet mig igennem? Jeg har det nu godt og takker ham, den algode Forsørger, og jeg beder for mine Børn om, at han ikke vil forlade dem. Jeg kan nu ikke skrive mere, kære Maria, jeg er alt for bedrøvet.

Din Moder
N. Truels Enke.

Den sørgende Anna Marias Søster har paa Brevet tilføjet følgende (Oversættelse):

Kære gode Søster!

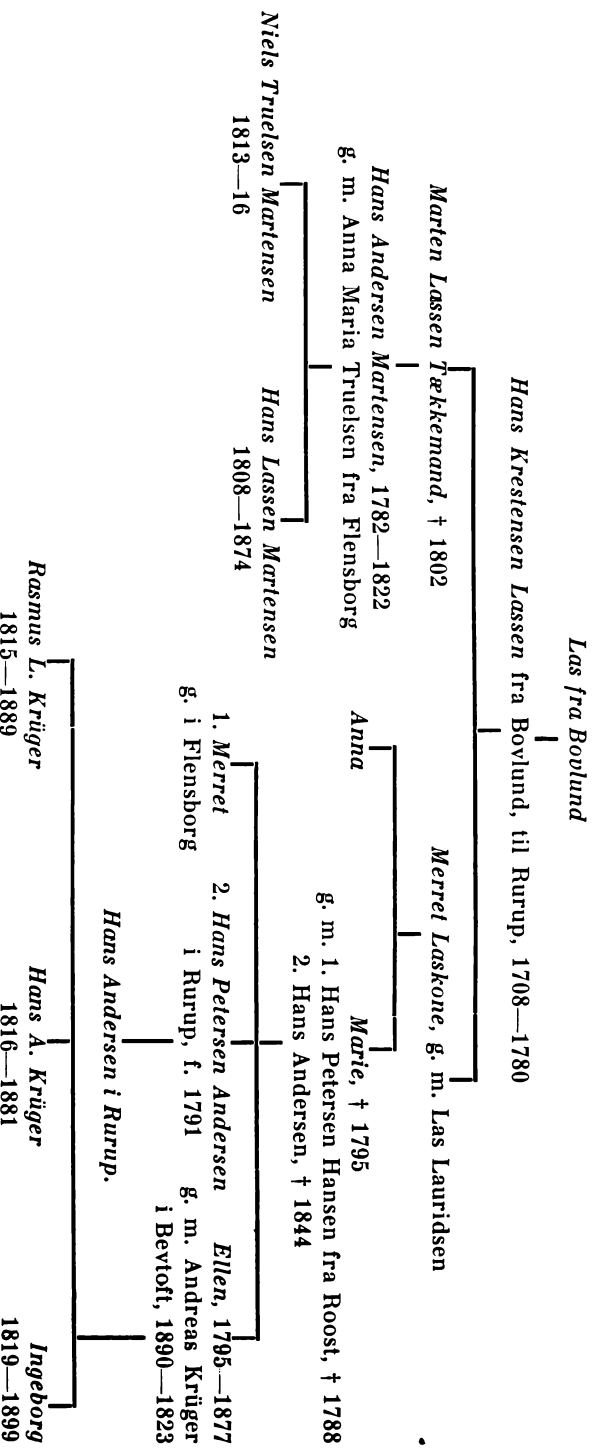
Du kan tro, vi tager visseligt den største Del i Din Nød! Ja, min bedste, det er visseligt et haardt Stød for Dig og Din gode Hans. Men hvad jeg nu beder om: Sørg ikke for meget! Tænk paa Din Sundhed! Gud lever endnu; han vil sikkert ogsaa sørge for Dig. Hvis det er dig muligt, saa skriv snart til os eller lad Din gode Hans skrive til os, hvis Du ikke kan; thi vi længes meget efter det. Jeg kan ikke skrive mere.

Din Søster
K. Cornelsen

Hvorledes biskop Martensen og rigsdagsmand Hans A. Krüger

var i familie med hinanden:

Andreas Hansens breve.

Ved H. Lausten-Thomsen.

Det er meget morsomt, at Hans Andersen Martensens rejse til St. Croix omtales i et brev fra en anden sønderjyde. Andreas Hansen fra Hønning skriver 1796 og 1805 to gode breve til sin moder og slægt, og de er gemte som en værdi, indtil de nu er i hans broders sønnedatters søns, i mit eje. De har ud over Omtalen af Hans Andersen Martensens besøg betydelig interesse ved den måde, hvorpå de viser sønderjydske handlendes stilling i dansk handel, forbindelse fra Arrild og Branderup sogne til Flensborg og København og over begge disse store handelsbyer til Dansk Vestindien. I øvrigt taler brevene for sig selv:

Westindien i St. Croix den 15. Febr. 1796.

Kære Broder!

Jeg lever frisk og vel og vil ønske, at Du med Din Kone og Familie lever i lige Maade vel. Hils min Gudfar Hans Lausten paa det kærligste og vær alle af mig hilset. Her er en meget dyr Tid. Paa den 31. Dec. forrige Aar kom vi her til St. Croix og bliver ikke færdig førend i Juni Maanedes Udgang. Vi har haft en lang, contrarig Rejse hertil. Skibet blev læk den 31. Okt. forrige Aar, og siden den Tid har vi bestandig staaet to Mand ved Pumpen. Jeg har og i Dag skrevet til vores Forældre og ved dem kan Du faa mere Oplysning om mig. Jeg er tilsinds at blive her i Landet for Skriver. Jeg kan straks komme i Condition paa Toldboden med 300 rdl. aarlig Løn og 300 rdl. aarlig til Kostpenge; men Kaptain Quorp vil ikke give mig løs, førend vi er færdig at sejle herfra.

Hils Hans Jessen og hans hele Familie; glem ikke ved Peter Laustens at hilse fra mig, og hvem som om mig spørger og jeg kender. Køb mig nogle Kniplinger, til jeg kommer hjem; saa skal jeg betale dem lige saa godt som andre. Her i Landet er de kostbarere end ved Eder. Dem jeg havde med er alt borte, men lad dig ikke mærke, til hvem det er.

Lev vel, kære Broder! Det ønsker din oprigtige og tro Broder

Andreas Hansen.

Til

Velagte Mand Hans Hansen,
Gaardsbesidder i Hønning.

St. Croix, den 4. May 1804.

Min elskelige Moder og kære Søskende!

Den 21. Februar 1802 forlod jeg Kiøbenhavn med en liden Cargaison*) af 20,000 rdl. og kom hertil den 11. Juny 1802. Jeg tog straks Botique og solgte mine Varer temmelig vel, men var ved dette ikke tilfreds; jeg fejlede bestandig noget; derpaa skrev jeg efter min Kone; hun opfyldte mit For-

---

*) Cargaison = Ladning.

langende og kom hertil med min lille Datter Eleonora Henriette den 20. Juny 1803. Nu levede vi igen et Himmerige! til Sygdom angreb min Kone, som var 8.de efter hendes Ankomst; jeg havde allerede førend hendes Ankomst lejet Hus og var betænkt paa hendes Komme. Nu har vi levet saa godt, vi har det; men Sygdom har ofte været min gode Kones uindbudne Gæst. Min Datter er nu 2 $\frac{1}{4}$ Aar gammel. Den 15. December 1803 var hun to Aar, og da kan De tro, vi helligholdt hendes Fødselsdag med at give en stor Skildpaddesmaus og derefter et Ball . . . . .!!! Fra mig har De vel ofte hørt, men jeg tror ikke, at De kan spørge andet end godt.

Den 28. Oktober 1803 købte jeg en Gaard her i Byen Christianssted for 40,000 rdl. Jeg bor ikke i den, men lejer den ud for 7000 rdl. aarligt. Der hvor jeg bor, betaler jeg kuns aarlig 1000 rdl. i Leje. Forrige Aar købte jeg et lidet Skib her og sendte hjem. Det hedder Lille Catharina; den er atter solgt af min Onkel Bumann i København. Nu har jeg købt en større her for 5000 rdl. Den hedder Andreas; den lader nu med Sukker for at sejle til København.

Næste Aar vil jeg gaa hjem igen, og da vil min første Bestræbelse være at besøge Eder, kære Moder! Ach, min Kone taler saa ofte om Dem og vilde saa gerne se Dem. Det kan og snart ske. Capitajn Quorp kommer daglig i vores Hus. Næste Aar vil vi gaa hjem med ham, ifald han vil have os med. Skriv mig snart et Brev til, og adresser Brevet til Hansen & Bumann i St. Croix; saaledes er min Firma her. Send Brevet til Capitain Joachim Bumann i København, saa vil han vist sende det med Posten.

Med Capitain E. H. Quorp skal De faa noget gammel Rom og lidt Caffé, som Hans Martensen vil besøge Dem tilsendt fra Flensborg. Han snakker ofte om Dem og fortæller mig hver Dag, at De lever vel, som fornøjer mig at høre. Jeg lever ikke fornøjet, thi jeg har en stor udspredd Handel, har tre Skrivere hver Dag, som ofte foraarsager mig Ærgrelse, og med Negerne, som man skal have til Arbejde, er bestandig Fortræd.

Jeg rejser hjem til Dem. Der vil jeg bygge og bo, og da først nyde Livet i Vennelav. Farvel min Moder, farvel mine Søskende, lev vel alle, til vi ses. Hilsen fra min Kone og Datter og fra mig, som er Deres

lydige Søn og Broder

Andreas Hansen.

Naar nogen Lejlighed gives til Flensborg, da kan De og sende Brev til mig. Der er 5 a 6 Skibe fra Flensborg her i Aar, næste Aar bliver mere.

Til

Hans Hansen Enke

i Haderslev Amt

Roost Bye

pr. Riibe.

KAMPMANN & HERSKIND ^{A/S}

Vestergade 2 - København

Kul og Cokes Import

TELEFON

2628

VEJLE STØBEGODS

C. M. Hess' Fabrikker A/S

Alfred Benzon

København

C. 194

Halmtorvet 29.

Gymnastikhøjskolen.

(Fra 1. April 1927 anerkendt og optaget paa Højskoleloven).

Plan med Oplysninger om Skolearbejdet og om Understøttelse gennem Amterne eller Elevforeningen „O. D.“ ved

NIELS BUKH,
Ollerup.

Ja - men

Jemas

Kaffe

smager bedst

Frøbrønst
paa egne mødder i Benzon
Carl Schøber København 1936
Egen Import

Askov Sløjdscole

Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtunderstøtt. skal søges inden 1. Juli.
Statsunderstøtt. søges indtil 15. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.

Kristine og Anders Nielsen

Hotel ALSSUND

SØNDERBORG

Telefon 70 og 352

vis a vis Slot - Park - Strand

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S
Aabenraa

Træløst - Bygningsartikler
Støbegods

Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Ladelund Landbrugs- og Mælkerskole,

Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 — do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerkursus Sept.-April
Uddannelse af Kontrolassistenter.

J. C. Overgaard.

Benyt

Mommark Færgen

Den korteste, smukkeste og billigste
Forbindelse til og fra Sønderjylland
og det sydlige Udland.

Telf. Over Tandslet 7824
Telf. Faaborg 11

Smith & Co. ^{A/S}

Cykler og Cykledele

en gros
ODENSE

Silkeborg Husholdningsskole

Statsanerkendt m. Barneplejefad.
Moderne Skole, smukt beliggende. Alm.
og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad.
5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maanedskursus i Barnepleje alene afholdes i April. Progr. sendes. SYNNØVE LUND

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9

Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid
NYLAGTE **ÆG**

stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Folkebanken for Als og Sundeved A/S

Kontortid: 9—1, 3—5
SØNDERBORG

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:
9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV

Støt de

sønderjydske Indsamlinger

Snoghøj Gymnastik- højskole

Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 — Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Willemoesgade 3
Telf. 11414-12114

A/S

ALLIANCE

Elektr. Anlæg
NEON Anlæg

NEW DEPARTURE
FRIHJULSNAV
BEDST BILLIGST

Adams Transport Co.

Transport- & Speditions-Aktieselskab
Grundlagt 1884

Transport Spedition
Flytning Opbevaring

København,
Danasvej 30

Aarhus,
Dynkarken 43

Dampskibsselskabet „DANIA“

Aktieselskab
Amaliegade 33

A/s Vejle Textilfabrik

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa
„Sønderjydske Maanedsskrift“
Kr. 6.00 aarlig.

GYMNASTIKDRAGTER

Skriv efter Prøver og Prislister

Udlejning af Gymnastikdragter og Folkedragter.

Telf. 110 — Aksel Larsen, Glamsbjerg.

Kampmann, Kierulff & Saxild

Ingeniører & Entreprenører

Vester Farimagsgade 31.

København V.

Telefoner: 7247 - 7267

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Syddjyenske Jernbaner

Aktieselskabet

Hagen & Sievertsen ODENSE

Start Dagen med

Abild Most

Eneforhandling ved
A. W. Kirkebye

Lichtinger's Cigarillos

er de bedste.

Aktieselskabet

Hans Pedersen & Co.

Grundlagt 1836

Østergade 16 København

Import af Kul og Koks

Telefon Central 735

Kontor

for Indlevering af

Annoncemateriale er kun

Martensens Allé 12

Telf. Vester 7823

København V.